

STRESZCZENIE

Formacja członków służby liturgicznej w świetle „Dyrektorium Duszpasterstwa Służby Liturgicznej”

Dla współczesnego Kościoła przełomowym wydarzeniem był Sobór Watykański II, który podkreślił, że „do jego zadań należy szczególna troska o odnowienie i rozwój liturgii” (KL, nr 1), „aby lud chrześcijański z większą pewnością dochodził w świętej liturgii do obfitego udziału w łaskach” (KL, nr 21). Tym samym, Kościół widzi potrzebę formowania liturgicznego wiernych świeckich. Wiąże się to ze starannym wychowaniem osób posługujących w celebracjach w duchu teologii liturgii oraz przygotowania ich do odpowiedniego i zgodnego z przepisami wykonywania czynności liturgicznych (por. KL, nr 29).

W Polsce wprowadzanie zaleceń Soboru Watykańskiego II zbiegło się z rozwijającym się dynamicznie ruchem ministranckim. W 1964 r. powołano Krajowe Duszpasterstwo Ministrantów, które przez następne lata zmieniało nazwę, by ostatecznie określić się, jako Krajowe Duszpasterstwo Służby Liturgicznej działające przy Podkomisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Służby Liturgicznej.

W historii polskiej formacji liturgicznej ważnym wydarzeniem było zatwierdzenie „Dyrektorium Duszpasterstwa Służby Liturgicznej” (dalej: DDSL) w dniu 27 listopada 2008 r. Dokument ten podaje wytyczne programu formacyjnego służby liturgicznej i wskazuje formy pracy w parafiach i innych wspólnotach.

Rozprawa doktorska jest wynikiem badań przeprowadzonych na wspomnianych wytycznych programowych. W toku prowadzonych badań odwoływano się do osiągnięć edukacyjnych minionych lat. Kluczową rolę w tej kwestii odgrywa ks. Franciszek Blachnicki, który jest autorem całościowego programu formacyjnego, jaki obowiązywał do momentu opublikowania DDSL, a który opierał się na trzech filarach: *słowo - sakrament - wspólnota*.

Problemem badawczym pracy stało się pytanie, jak prezentuje się aktualny program formacyjny oraz na czym polega dzisiaj wychowanie liturgiczne. Należy jednak zaznaczyć, że praca nie opisuje szczegółowo poszczególnych stopni formacyjnych. Za cel postawiła sobie wyłonienie i opisanie głównych myśli, które są wspólne dla wszystkich etapów formacyjnych. Pozwoliło to określić, co jest główną osią (tematyką) formacyjną w programie obowiązującym aktualnie w Polsce.

Praca została podzielona na pięć rozdziałów. Pierwszy z nich jest poświęcony rozumieniu służby liturgicznej w Kościele. Istotną częścią analizy jest historyczne spojrzenie na posługę liturgiczną w czasie sprawowania kultu w Starym Testamencie. Badania naukowe nad tym zagadnieniem zmierzają do ukazania bogactwa historycznego obrzędów liturgicznych narodu wybranego oraz ich interpretacji i zastosowania w liturgii Kościoła apostołskiego. W tym kontekście opisano również różne posługi i funkcje liturgiczne, które wymienia DDSL.

„Wiara rodzi się z tego, co się słyszy, tym zaś, co się słyszy, jest słowo Chrystusa” (Rz 10, 17). Zagadnieniu *słowa* i jego roli w służbie liturgicznej, poświęcono drugi rozdział pracy. Poruszana kwestia jest analizowana pod kątem katabatycznej i anabatycznej roli słowa w życiu człowieka i jego formacji, by na tym tle zastanowić się nad eklezjalnością *słowa*.

Uwzględniając charakter eklezjalny *słowa*, należy postawić pytanie, do czego ono prowadzi człowieka i całą wspólnotę wierzących? Myśl teologiczna wskazuje na doprowadzenie do życia sakramentalnego. Z tego względu trzeci rozdział pracy stanowi ukazanie programu w kontekście liturgii i życia sakramentalnego.

Człowiek wsparty w Kościele słowem i sakramentami jest w stanie odkryć w sobie pragnienie służby na rzecz innych ludzi. Zwraca na to uwagę DDSL, podając, że Chrystus uczy wszystkich członków swego mistycznego Ciała, służebnej postawy, posuniętej aż do oddania życia za innych (por. nr 10). W czwartym rozdziale opisano różne formy służby we wspólnocie wierzących.

Ostatni rozdział pracy jest poświęcony sferze formalnej programu wychowawczego. Opisano duszpasterstwo służby liturgicznej na płaszczyźnie struktury, odpowiedzialności i stosowanych form pracy z wychowankami.

W wyniku przeprowadzonych badań nad DDSL, ukazał się jednolity program formacyjny, który skierowany jest do wszystkich członków służby liturgicznej. DDSL stanowi przykład programu, który stawia na integralny rozwój człowieka, nadając jednak prym duchowości. Z uczestnictwa w bezkrwawej Ofierze Jezusa Chrystusa musi wypływać pobożne, codzienne życie, które nie opiera się na konsumpcjonizmie, ale staje się wzorem odpowiedzialnego rozwoju. Dokonuje się to, dzięki odpowiedniemu ułożeniu hierarchii między aspektami: intelektualnym, praktycznym i duchowym.

W DDSL można wyróżnić trzy główne tematy, które pojawiają się na każdym poziomie formacyjnym: *słowo – sakrament – służba we wspólnocie*. Zastosowanie tego schematu w programie formacyjnym jest bezpośrednim nawiązaniem do programu służby liturgicznej opracowanego przez ks. F. Blachnickiego, który zbudował go na identycznym *tria munera*. Można zatem stwierdzić, że współczesny program stanowi kontynuację myśli Sługi Bożego, a dzięki temu, kilka dekad pracy formacyjnej nie zostało przekreślone, lecz zyskało nowy, uwspółcześniony blask pedagogiczny.

DDSL otworzyło przed formacją liturgiczną w Polsce drzwi na nowe horyzonty pedagogiczne. Niemniej jednak, nie należy szukać w tym dokumencie dokładnych

metod, jakie można wykorzystywać w bezpośredniej pracy z wychowankiem. Formą uszczegółowienia są publikowane podręczniki i zeszyty ucznia. Na pochwałę zasługuje, że program formacyjny nie rości sobie prawa do autorytarnego podejścia w kwestii wychowania. Chętnie wskazuje płaszczyzny, na których może wspierać lub czerpać z innych wizji pedagogicznych. W głównej mierze stanowi to nawiązanie do katechizacji szkolnej i przygotowywanych programów nauki religii.

DDSL podkreśla potrzebę kształtowania mądrych i wierzących opiekunów, dla których Kościół jest domem a liturgia świętym czasem zbawienia.

ABSTRACT

The formation of liturgical service members on the basis of "Directory of the Ministry of Liturgical Service"

The landmark event in the contemporary Church history was the Second Vatican Council. The Council pointed out that it "sees particularly cogent reasons for undertaking the reform and promotion of the liturgy" (SC, n. 1) "in order that the Christian people may more certainly derive an abundance of graces from the sacred liturgy" (SC, n. 21). Thus the Church sees the need for liturgical formation of the laity. This involves appropriate formation of people serving during liturgical celebrations, which ought to be conducted carefully in the spirit of liturgical theology. Servers need to be taught how to perform liturgical functions properly and in accordance with liturgical norms (cf. SC, n. 29).

Implementing the Second Vatican Council's recommendations in Poland coincided with the dynamic development of altar servers movement. In 1964 the National Altar Servers Ministry was established and its name have been evolving in the following years. Finally, this movement adopted the name: the National Pastoral Ministry of Liturgical Service operating at the Subcommission of the Polish Episcopal Conference on Liturgical Service.

An important event in the history of Polish liturgical formation was the endorsement of "Directory of the Ministry of Liturgical Service" (hereinafter referred to as DMLS) on 27 November 2008. This document provides guidance on the formation program for liturgical service and suggests forms of work in parishes and other communities.

This doctoral dissertation is the result of research conducted on the abovementioned formation program guidelines. In the course of the conducted research the educational attainment of the past years was referred to. Pr. Franciszek Blachnicki plays a critical role in this field. He is an author of the comprehensive formation program which was valid until DMLS was published and was based on three pillars: *the word, the sacrament and the community*.

The research question of the thesis was: what characterises the current liturgical service formation program and liturgical instruction. It should be noted, however, that the dissertation does not describe particular formation stages in detail. It aimed

at identifying and depicting the main ideas common to all stages. This allowed to determine what is the main thematic axis of the current formation program in Poland.

The thesis was divided to five chapters. The first chapter specifies the Church's understanding of liturgical service. An essential part of the analysis deals with the historical view of liturgical ministry in the Old Testament cult. Research on this subject aims to show the historical richness of the chosen nation's liturgical rites as well as their interpretation and application in the apostolic Church's liturgy. In this context, several ministries and liturgical functions specified in DMLS were also described.

"So then faith cometh by hearing, and hearing by the word of God" (Rom 10:17). The issue of the word and its role in liturgical service has been elaborated upon in the second chapter. The subject was raised with regard to the katabatic and anabatic role of the word in a person's life and formation. This background enables reflection upon the ecclesial character of the word.

Taking into account the ecclesial character of the word, the question should be asked: where does it lead a man and the whole community of believers? Theological thought indicates that it leads to sacramental life. For this reason, the third chapter of the dissertation presents the formation program in the context of liturgy and sacramental life.

A person being supported in the Church with the word and the sacraments is capable of discovering within oneself the desire to serve others. DMLS draws attention to this issue indicating that Christ teaches all members of his mystical Body to serve others even to the point of sacrificing one's life (cf. SC, n. 10). The fourth chapter delineates various forms of service within the community of believers.

The last chapter of the thesis is devoted to formal aspects of the formation program. Liturgical pastoral care has been described in terms of the structure, responsibilities and forms of work with the members of liturgical service.

As a result of the conducted research on DMLS, there appeared a consistent formation program addressed to all members of the liturgical service. DMLS constitutes an example of a program focused on integral human development yet giving priority to spirituality. Participation in the bloodless Christ's sacrifice has to result in pious everyday life, which is not based on consumerism but becomes a model of responsible development. This development happens due to establishing an appropriate hierarchy between intellectual, practical and spiritual aspects.

In DMLS three main topics are present at all stages of formation: *the word*, *the sacrament* and *service to the community*. Implementing this scheme in the formation program is a direct reference to the liturgical service formation program created by Franciszek Blachnicki, which was based on the identical *tria munera*. It can therefore be concluded that the current program constitutes a continuation of the Venerable's thought. In this way several decades of formative work have not been discarded but have been modernised and gained new pedagogical value.

DMLS opened the door to new pedagogical horizons in liturgical formation in Poland. Nevertheless, one shall not address this document in search of specific methods to be used directly in their pastoral work. These have been elaborated upon in the published textbooks and student workbooks. It is commendable that the formation program does not claim to be an authoritarian approach. It willingly indicates the areas in which it can both support and draw from other pedagogical approaches. It mainly refers to school catechesis and religion teaching programs.

DMLS emphasises the need to shape wise and deeply religious supervisors who treat the Church as their home and liturgy as a sacred time of salvation.